

4. Splošen vtis, ki nam ga pušča anketa, je:

— da slušatelji, ki so se odločili za študij slovenske književnosti na PA ali na FF, v večini primerov do prihoda na visokošolska zavoda verjetno niso dodatno študirali predmeta, ki so se mu namenili posvetiti (ali se vsaj razgledovali);

— da je bila razgledanost anketiranih po literarnem oz. literarnozgodovinskem področju v glavnem omejena le na najnujnejše v zvezi s šolskim poukom in s tistim, kar je bilo morebiti zapisano v zvezku;

— da poznavanje pomembnejših dejstev o slovenski literaturi pri kar precejšnjem številu anketiranih slušateljev, ki so začeli obiskovati PA ali FF, ni bilo na preveč visoki ravni in

— da je bila literarna teorija — zlasti pa metrika — za večino anketiranih neznano področje.

5. Primerjava rezultatov letošnje ankete z odgovori na ustrezna vprašanja v prejšnjih letih (to velja samo za filozofsko fakulteto, ker so bili študentje anketirani samo tam) nam kaže, da se raven pozitivnega znanja (obvladovanje najpomembnejših dejstev in pojmov) v zadnjih letih bistveno ni spremenila. Letos je opaziti le nekoliko več zanesljivosti v zgodovinskih dejstvih in manjše poznavanje metrike.

Jubilant

OSEMDESETLETNICA JOŽETA STABEJA

Ni vsakomur dano, da bi si naložil deveti križ. Jože Stabej si ga je 6. marca, kakor je pač navajen: zgodaj, natančno ob določeni uri je sedel k pisalni mizi na Inštitutu za slovenski jezik in delal do kosila, potem na kratek sprehod, nato pa spet k delu, ki se je zavleklo v pozen večer. Tako vsak dan zadnjih petindvajset let. Ko bi ne bilo tako, bi bili brez prenekatere pomembne razprave o naši preteklosti, slovensko slovarništvo pa bi ob Brezniku ne imelo strokovnjaka, ki bi kompleksno obvladal zgodovino slovenskega besedišča. Zaradi take vrste in načina dela je ostal Stabej na Slovenskem nekako v senci, zato pa se v tujih znanstvenih krogih vedno pogosteje omenja njegovo ime.

V Stabejevem dejanju in nehanju je nekaj, kar ga dela zanimivega in dragocenelega. Njegovo življenje razpada v tri skoraj nasprotujoča si obdobja: iščoča, obetajoča mladost, 35-letna pisarniška tlaka in šele nato 25-letna posvečenost znanosti. Že kot petošolec klasične gimnazije v Mariboru napiše kritiko Breznikove slovnice, izdaja dijaške liste, pripravlja slovnico domačega narečja, študira evropske jezike, prevaja, povezuje se s hrvaškim dijaštvom, vodi slovensko protialkoholno gibanje pa še in še išče ideale, za katere bi se bilo vredno bojevati. Toda Ljubljana mu obrne hrbet, zaradi pomanjkanja mora pustiti univerzo (slavistika in umetnostna zgodovina) in se zaposliti. Najprej si služi kruh

kot časnikar in kritik, potem pa se seveda bolj oddaljuje od začrtane poti. Dela kot politični organizator, vodja posredovalnice za delo, kot gradbeni in prometni strokovnjak. Ob okupaciji Maribora ga Nemci oropajo, zapro in z družino vred izselijo v Srbijo. Toda tudi po vrnitvi iz pregnanstva ne najde dela, ki si ga želi. Ukvarja se z organizacijo avtobusnega prometa in konča službovanje kot računovodja Javnega pravobranilstva v Ljubljani. Šele ko sreča Abrahama in se umakne v pokoj, začne uresničevati mladostne načrte. Na Inštitutu za slovenski jezik se zaposli honorarno, vzporedno pa obiskuje knjižnice, brska po arhivih, zbira gradivo in študira. Iz samouka ljubitelja se hitro oblikuje zgodovinar materialne in duhovne kulture in leksikograf.

Kot raziskovalec slovenskih značilnosti in posebnosti iz preteklih dob je objavil Stabej vrsto obsežnih in na vse strani dokumentiranih razprav, ki obravnavajo zlasti s kulturno-jezikoslovne strani razvoj slovenskega čebelarstva in gojenje krompirja, koledarništvo in mesečna imena, božjepotništvo, zgodovino kozolca ipd. Večina najobsežnejših del te vrste je še v rokopisu. Napisal je tudi nekaj literarnozgodovinskih člankov.

Kot leksikograf je izdal in komentiral oz. podrobno opisal več starejših slovarskih del (povečini v tujini): Bohoričevo slovnico, Enu malu besediše iz 1789, Pohlinovo Tu malu besediše treh jezikov in Glossarium slavicum ter Vodnikov nemško-slovenski slovar. Sodeloval je pri izdaji Megiserjevega štirijezičnega slovarja iz 1592. Pred izidom sta Megiserjev Thesaurus polyglottus in Dalmatinov Register. Podrobno je opisal delo in življenje mnogih slovenskih strokovnjakov, zlasti slovarnikov in čebelarjev, npr. J. Apostla, O. Cafa, G. Hermana, V. Pena, M. Zagajška, E. Rothschütza, J. Strgarja. V strokovnih revijah je objavil članke in razprave o posameznih slovenskih besedah in o slovenski leksikografiji nasploh.

Zadnji, a morda najpomembnejši Stabejev prispevek k slovenski znanosti ima obliko kartotečnega gradiva za zgodovinski slovar slovenskega jezika. Skozi Stabejeve roke je šlo skoraj milijon listkov, bodisi da je dela sam izpisal ali popravil in dopolnil prej opravljene izpise bodisi da je kako drugače odločujoče sodeloval pri ekscerpiranju. Gre za popolne izpise iz vseh pomembnih slovarjev od 16. do 19. stoletja, predvsem rokopisnih (Megiser, Hipolit, Vorenc, Apostel, Gutsman, Vodnik, Zagajšek, Pen), nekaterih slovníc in drugih za razvoj slovenskega jezika pomembnih del ter za izpis jezikovno-zgodovinskih podatkov iz Breznikovega izvoda Pleteršnikovega slovarja.

Pri teh opravilih je potrebna ne le največja natančnost v prepisu; obvladati je treba vse alfabete (bohoričica, dajničica, cirilica, gotica, grška pisava), prebiti se skozi težko čitljive pisave, razrešiti pripise, okrajšave, citate ipd. ter izdelati za vsak listek ustrezno, dostikrat zelo težko določljivo geslo. A ne samo to — tako delo lahko opravi le človek, ki ima najširšo humanistično izobrazbo in ki je sposoben in voljan delati kot stroj za nekaj, s čimer si pač ne more ustvariti imena, za nekaj, kar bodo morda znali zares ceniti šele tisti, ki bodo nekoč izdelovali zgodovinski slovar slovenskega jezika.

Zato Jožetu Stabeju ob osemdesetletnici življenja in petindvajsetletnici dela za slovenistično znanost: hvala.

Stane Suhadolnik
SAZU v Ljubljani